

Razsvetljenje:

- Razmah v 18. Stol.
- Borba proti zaostalosti, neukosti, praznoverju, predsodkom, nasilje
- Nastane v zvezi z osamosvojitvijo meščanstva
- Mačansko duhovno in družbeno gibanje
- Spopadejo se z ideologijo fevdalizma
-

Razsvetljenske ideje: poučnost, optimizem, utilitarizem;

- **Racionalizem:** človek z razumom lahko spozna vse in vse tudi dokaže
- Odprava fevdalizma, centralizacija

Pomen za slovensko narodno identiteto:

- **Reforme Marie Terezije in Jožefa II** (splošna šolska obveznost- trivialne tudi v Slo.)
- Slovensko razsvetljenje postavi v ospredje problem narodnosti
- Človekov naravni izvor, naravne pravice, čutno in izkustveno naravo
- Gojitev Maternega jezika, pripadnost narodnosti, okolju, kulturi, zavesti...
- 1768 Marko Pohlin izda slovnice, Kranjsko gramatiko
  - Zahteva večjo vlogo slovenskega jezika
  - Pisanice- prvi slovenski pesniški zbornik
- **Zoisov** (Japelj, Linhart, Vodnik, Kumerdej) in **Pohlinov krožek**, *Academia operosorum*
- Zois premaga Pohlina, uvede nove ideje
- Prvi literarni kritik (slog, jezik) -pretiravanje, vulgarnost
- Do razsvetljenstva cerkvena književnost, Razsvetljenje, prva faza posvetne književnosti
- Pohlin, Japelj, Kopitar (Slovnica Slovankega jezika na Kranjske, Koroškem in Štajerskem) Vodnik

A. T. LINHART: TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI

- Rojen v Radovljici
- Izšla se na Dunaju za uradnika
- Vključen v Zoisov krožek
- Razsvetljenec, izobraženec, privrženec francoske revolucije
- **Prvi slovenski dramatik** in prvi slovenski **znanstveni zgodovinar** (Poskus zgodovina Kranjske)

Predelava Beaumarchaisove komedije Figarova svatba:

- Pred uprizoritvijo veliko cenzure, uprizorjena šele po 1848
- Po smrti Jožefa II nazaj fevdalizem
- **Dokaže da je tudi slovenščina lahko tako zvočna in bogata kakor drugi jeziki**
- **Satira zoper oblast, tedanje socialne razmere, proti ponemčevanju**
- Manjše število oseb in prizorov kot v originalu, zamenjana imena in stan je kmečki
- Prihodnost je na strani malega ljudstva, pametnejše, spretnejše kakor plemstvo.
- Baron zapeljuje Nežko (moralna pokvarjenost plemstva)
- Sodstvo: naj Matičku obtožnico preberejo v Slovenščini (uradni jezik le nemščina)
- **Budalo in Zmešnjava -nazadnjaško uradništvo, nasprotujejo obveznemu šolstvu**

Zgodba:

- Na posestvu barona **Naletela** in gospe **Rozalije**
- Nameravata se poročiti **Matiček** (grajski vrtnar) in **Nežka** (hišna)
- Baronu je Nežka všeč, zato nastavi Matičku past, grozi mu celo sodišče
- **Smrekarica** toži, da mu je dolžan denar in da se mora poročiti z njo
- Študent **Tonček** pride na grad in mu je všeč Nežka pa tudi ostala dekleta
- Baron Naletel ga nažene v Ljubljano, Tonček noče iti, Matiček mu svetuje naj se skrivoma vrne
- Matiček naredi Naletela ljubosumnega: napiše mu pismo da se njegova žena sestaja z drugim
- Nežka privoli na skrivni sestanek z Naletelom (namesto Nežke, vanjo preoblečen Tonček)
- Baron nasede na pismo, v sobi se Tonček preobleči v Nežko + žena
- Ko baron hoče vdreti, Tonček skoči skozi okno (baron je »naletel«)
- Gospa v gozdiček v Nežkini obleki
- Obravnava Smrekarica Matiček ...Nežka zahteva doto.. da bo Matiček lahko plačal dolg
- Graščinski tajnik **Žužek** je Matičkov oče, Smrekarica pa mati (se poročita) (baron je »naletel«)
- Sestanek z baronom, Nežka v gospo, gospa v Nežko
- (baron je »naletel«) Misli da gospo zalezuje moški, a to je ljubosumni Matiček, ki opazuje Nežko
-
-

Situacijska komedija